

Խաղաքարերի Հետևում

Պետական Գաղտնիքների Դետեկտիվ Պատմություն

Գլուխ 1: Ստվերներ Կառավարության Միջանցքներում

Սամվել Հարությունյանի գրասենյակը գտնվում էր Կառավարական շենքի հինգերորդ հարկում, հեռու ականջներից և հետաքրքրասեր աշքերից: Որպես Ազգային անվտանգության ծառայության հատուկ քննիչ, նա սովոր էր աշխատել ստվերներում: Վերջին տասնհինգ տարիներին նա զբաղվել էր պետական կարևորության գործերով, որոնք պահանջում էին նույր մոտեցում և բացարձակ գաղտնիություն: Բայց այսօրվա առաջադրանքը տարբեր էր:

«Սամվել, սա անձնական խնդրանք է», - ասել էր Վարչապետ Գևորգ Սարգսյանը երեկ երեկոյան: «Ես վստահում եմ միայն քեզ»:

Սամվելը նայեց իր առջև դրված փաստաթղթերին: Վերջին երկու ամիսների ընթացքում որոշ կարևոր փաստաթղթեր անհետացել էին Արտաքին գործերի նախարարության արխիվից: Ոչ թե գաղտնի նյութեր, այլ կարևոր քաղաքական բանակցությունների արձանագրություններ, պայմանագրերի նախագծեր, ուղմավարական գործընկերության ծրագրեր: Դրանք չեն կարող պարզապես կորել:

«Պետք է արագ գործել», - ասել էր Վարչապետը: «Մեկ շաբաթից կայանալու են հանդիպումներ միջազգային գործընկերների հետ: Եթե այդ փաստաթղթերը հայտնվեն սիսալ ձեռքերում, մեր դիրքերը բանակցություններում զգալիորեն կթուլանան»:

Սամվելը խորը շունչ քաշեց և սկսեց աշխատանքը: Հետաքննությունը սկսելու համար անհրաժեշտ էր հանդիպել բոլոր նրանց հետ, ովքեր ունեին մուտք դեպի արխիվ: Ցուցակը փոքր էր, բայց ներառում էր Հայաստանի քաղաքական վերսախավի ներկայացուցիչների:

Առաջին հանդիպումը նշանակված էր Արտաքին գործերի նախարար Կարեն Հակոբյանի հետ: Հայաստանի դիվանագիտական կորպուսի ղեկավարը համարվում էր վճռական և ուղղամիտ մարդ: Քսան տարվա փորձով դիվանագետ, ով անցել էր Մոսկվայի ՄԳԻՍՕ-ի դպրոցը, Հակոբյանը պաշտոնավարել էր երկու տարբեր կառավարություններում:

Սամվելը հասավ նախարարություն կեսօրին: Նրան դիմավորեց նախարարի օգնականը՝ Մարիամ Սարգսյանը, ով ուղեցեց նրան դեպի նախարարի գրասենյակ:

«Նախարար Հակոբյանը սպասում է Ձեզ», - ասաց նա՝ բացելով մասիվ դրոները:

Կարեն Հակոբյանը նստած էր իր գրասեղանի հետևում, շրջապատված դիվանագիտական պայմանագրերի և միջազգային իրավունքի գրքերի հաստ հատորներով: Նա մոտ հիսուն տարեկան էր, բայց շատ ավելի երիտասարդ էր թվում՝ սև մազերով և սուր աշքերով, որոնք, թվում էր, ամեն ինչ նկատում էին:

«Բարեն, Սամվել», - ասաց նախարարը՝ առանց տեղից վեր կենալու: «Վարչապետն արդեն զանգահարել է ինձ: Ինչպես սկսել եմ օգնել»:

Սամվելը նստեց նախարարի առաջարկած աթոռին: «Շնորհակալություն, որ ժամանակ հատկացրեցիք, պարոն նախարար: Ես կուզենայի իմանալ, թե ով է ունեցել մուտք արխիվ վերջին երկու ամիսների ընթացքում»:

Հակոբյանը հենվեց աթոռին: «Արխիվը խստորեն վերահսկվում է: Մուտքի իրավունք ունեն միայն բարձրաստիճան պաշտոնյաները և իմ թույլտվությամբ որոշակի մասնագետներ: Մարիամը կարող է ձեզ տրամադրել այցելուների ցուցակը»:

«Դուք նկատե՞լ եք որևէ անսովոր բան, որևէ անձ, ով հետաքրքրություն է ցուցաբերել այդ փաստաթղթերի նկատմամբ»:

Նախարարը մի պահ լրեց: «Հայաստանի արտաքին քաղաքականությունը հետաքրքրում է շատերին, Սամվել: Հատկապես այս բարդ ժամանակներում, երբ մենք փորձում ենք հավասարակշռված քաղաքականություն վարել: Բայց ես չեմ կարող մատնանշել որևէ կոնկրետ անձի»:

Նախարարն ընդհատեց խոսակցությունը՝ հեռախոսազանգի պատճառով: Սամվելը նկատեց, որ զրուցակիցը խոսում է ռուսերեն, հետո անգլերեն, ապա վերադառնում հայերենի՝ անթերի շարժվելով լեզուներից մեկից մյուսը: Հակոբյանը հմուտ դիվանագետ էր, և նրան դժվար էր կարդալ:

«Ներեցեք», - ասաց նախարարը, երբ ավարտեց զանգը: «Ուրեմն, որտե՞ղ էինք կանգ առել»:

«Պարոն նախարար, ո՞վ է վերջին ամիսներին ցուցաբերել առանձնահատուկ հետաքրքրություն Հայաստանի միջազգային գործընկերության ծրագրերի նկատմամբ»:

Հակոբյանի դեմքը մի պահ լարվեց, բայց նա արագ ստացավ իր սառնասրտությունը: «Եթե հարցը վերաբերում է մեր հարաբերություններին Ռուսաստանի, ԱՄՆ-ի կամ Եվրոպայի հետ, ապա բոլորն էլ սերտորեն հետևում են: Մենք փորձում ենք հավասարակշռություն պահպանել, և դա բոլորին է հետաքրքրում»:

«Իսկ ներքին դերակատարնե՞ն ը՞լ: Ազգային ժողովի պատգամավորներ, մյուս նախարարությունների ներկայացուցիչներ»:

«Ազգային ժողովի արտաքին հարաբերությունների հանձնաժողովի նախագահ Դավիթ Վարդանյանը հաճախ է դիմում տեղեկատվության համար: Պաշտպանության նախարարությունը նույնպես մեծ հետաքրքրություն ունի մեր արտաքին քաղաքականության նկատմամբ: Բայց սա նորմալ է, Սամվել: Արտաքին քաղաքականությունը չի կարող առանձնացված լինել»:

Սամվելը զլիով արեց: «Շնորհակալություն, պարոն նախարար: Եվս մեկ հարց: Ձեր կարծիքով, ո՞վ կարող է շահագրգուված լինել այդ փաստաթղթերի հավատակմամբ»:

Հակոբյանը ժպտաց, բայց այդ ժպտը չհասավ նրա աչքերին: «Ձեր գործն է այդ հարցին՝ պատասխանելը, Սամվել: Բայց հիշեք, որ արտաքին քաղաքականությունում շատ են թե՝ բարեկամունքները, թե՝ մրցակիցները»:

Դուրս գալով նախարարությունից, Սամվելը հասկացավ, որ նախարարի խոսքերի տակ թաքնված էր ավելին, քան թվում էր առաջին հայացքից: Նա որոշեց իր հաջորդ այցը կատարել Ազգային ժողով:

Գլուխ 2: Խորհրդարանական Ինտրիգներ

Ազգային ժողովը եռում էր՝ խորհրդարանական նիստերին նախապատրաստվելու ընթացքում: Սամվելը գիտեր, որ Դավիթ Վարդանյանի հետ հանդիպելը հեշտ չի լինի առանց նախնական պայմանավորվածության, բայց նա ուներ իր մեթոդները:

Ազգային անվտանգության ծառայության վկայականը ցույց տալով, նա մուտք գործեց պատգամավորների մասնաշենք և սպասեց միջանցքում, մինչև Վարդանյանը դուրս կգար իր կարինետից:

Արտաքին հարաբերությունների հանձնաժողովի նախագահը հայտնի էր որպես խորամանկ քաղաքական գործիչ: Գալով գործարար աշխարհից, նա կարողացել էր արագ բարձրանալ քաղաքական աստիճաններով՝ շնորհիվ իր կապերի և ֆինանսական միջոցների: Մոտ քառասունինգ տարեկան, փարթամ մազերով և թանկարժեք կոստյումով, Վարդանյանը փայլուն օրինակ էր հաջորդակ քաղաքական գործչի:

«Պարոն Վարդանյան», - դիմեց նրան Սամվելը, երբ վերջինս դուրս եկավ իր կարինետից:
«Ան, Սամվել Հարությունյան, ԱԱԾ-ի լավագույն քննիչը», - Ժպտաց Վարդանյանը, կարծես վաղուց սպասել էր այս հանդիպմանը: «Եկեք իմ գրասենյակ, այնտեղ ավելի հարմարավետ կզրուցենք»:

Վարդանյանի գրասենյակը տպավորիչ էր՝ մեծ պատուհաններով, որոնցից բացվում էր հրաշալի տեսարան դեպի Արարատ: Պատերը զարդարված էին միջազգային պետական գործիչների հետ լուսանկարներով և դիվանագիտական պարզեցներով:

«Ի՞նչ կարող եմ անել ձեզ համար, Սամվել», - հարցրեց Վարդանյանը՝ նրան առաջարկելով նստել հարմարավետ բազմոցին: «Կոնյակ, թե՞ սուրճ»:

«Ոչ մի բան, շնորհակալություն», - պատասխանեց Սամվելը: «Ես եկել եմ մի փոքրիկ հարցով: Լսել եմ, որ վերջերս հետաքրքրվել եք Արտաքին գործերի նախարարության որոշակի փաստաթղթերով»:

Վարդանյանը ծիծառեց: «Դա իմ աշխատանքի մասն է, Սամվել: Որպես հանձնաժողովի նախագահ, ես պետք է իրազեկված լինեմ մեր արտաքին քաղաքականության բոլոր ուղղություններից»:

«Իհարկե: Բայց ինձ հետաքրքրում է, թե կոնկրետ ինչ փաստաթղթեր են ձեզ հետաքրքրել»:

Վարդանյանը խաղում էր իր ոսկե մատանիով: «Հատկապես ռազմավարական գործընկերությունը Ռուսաստանի, Եվրոպայի և ԱՄՆ-ի հետ: Գիտեք, մենք պետք է հավասարակշռված քաղաքականություն վարենք: Մեր երկիրն ունի բարդ աշխարհաքաղական դիրք»:

«Եվ ի՞նչ եք կարծում մեր արտաքին քաղաքականության ներկա ուղղության մասին»:

Վարդանյանի դեմքը լրջացավ: «Մենք պետք է ավելի զգույշ լինենք Արևմուտքի հետ մեր հարաբերություններում: Ռուսաստանը մեր ավանդական դաշնակիցն է, և նրա հետ հարաբերությունների վատքարացումը կարող է վտանգավոր հետևանքներ ունենալ: Միևնույն ժամանակ, մենք չենք կարող անտեսել Արևմուտքի առաջարկած հնարավորությունները: Սա նուրբ հավասարակշռություն է»:

«Եվ ի՞նչ կասեք Պաշտպանության նախարարության դիրքորոշման մասին: Նրանք համաձա՞յն են ձեր տեսակետին»:

Վարդանյանը մի պահ լրեց: «Պաշտպանության նախարար Արամ Գրիգորյանը հակված է ավելի սերտ համազործակցության Ռուսաստանի հետ՝ հաշվի առնելով անվտանգության խնդիրները: Բայց նա պրագմատիկ է և հասկանում է արևմտյան տեխնոլոգիաների կարևորությունը մեր բանակի արդիականացման համար»:

«Իսկ Ձեր կարծիքով, ո՞վ կարող է շահազրգոված լինել այդ փաստաթղթերի անհետացմամբ»:

Վարդանյանն ուղղեց փողկապը: «Դժվար է ասել: Գուցե օտարերկրյա հետախուզությունները՝ մեր բանակցային դիրքերի մասին տեղեկություններ ստանալու համար: Կամ գուցե... ներքին ուժեր, ովքեր դեմ են կառավարության քաղաքականությանը»:

«Ներքին ուժե՞ն: Կարո՞՞ն եք մանրամասնել»:

«Ոչ, Սամվել: Սա պարզապես ենթադրություն է: Ես մեծարգո Վարչապետի կողմանակիցն եմ և համաձայն եմ նրա արտաքին քաղաքականության հետ: Բայց հասկանում եմ, որ բոլորը չեն կիսում այս տեսակետը»:

Սամվելը զգաց, որ Վարդանյանը չի պատմում ամբողջ ճշմարտությունը: Որոշ մանրամասներ բաց էին թողնվում, և նա պետք է պարզեր, թե ինչ է թաքնված խորհրդարանականի խոսքերի տակ:

«Պարոն Վարդանյան, վերջերս ունեցե՞լ եք հանդիպումներ արտասահմանյան դիվանագետների հետ»:

Վարդանյանի աշքերը մի պահ նեղացան: «Իհարկե: Ես հանդիպել եմ Ռուսաստանի, ԱՄՆ-ի և Ֆրանսիայի դեսպանների հետ: Դա իմ աշխատանքի մասն է»:

«Իսկ մասնավոր հանդիպումնե՞ն»:

«Ի՞նչ եք ակնարկում, Սամվել: Դուք հետևո՞ւմ եք ինձ»:

«Պարզապես փորձում եմ պատկեր կազմել: Շնորհակալություն ձեր ժամանակի համար, պարոն Վարդանյան»:

Սամվելը վեր կացավ: Հանդիպումը եզրափակվեց, բայց նա գիտեր, որ Վարդանյանն ավելին զիտի, քան ասում է: Ժամանակն էր այցելել Պաշտպանության նախարարություն և հանդիպել Արամ Գրիգորյանի հետ:

Գլուխ 3: Անվտանգության Դարահալի

Պաշտպանության նախարարությունը Երևանի ծայրամասում էր: Ի տարբերություն շքեղ խորհրդարանի և արտգործնախարարության, այս շենքն ավելի խիստ և գործնական տեսք ուներ: Անվտանգության միջոցառումներն այստեղ ակնհայտորեն ավելի խիստ էին, և Սամվելը ստիպված էր անցնել մի քանի ստուգման կետեր, նախքան նախարարի գրասենյակին հասնելը:

Արամ Գրիգորյանը հայտնի էր որպես կարծր զինվորական: Նա անցել էր սովետական զինվորական դպրոցը, մասնակցել էր Ղարաբաղյան պատերազմին և համարվում էր բանակի ամենահարգված գեներալներից մեկը: Վաթունիինգ տարեկան, բայց դեռ կանգուն և ուժեղ, Գրիգորյանը հիշեցնում էր իին ժամանակների զինվորականի:

«Բարս, Սամվել», - ողջունեց նա՝ վեր կենալով գրասեղանի հետևից: «Եկեք, նստեք: Վարչապետը զանգահարել էր. ասաց, որ այցելելու եք»:

Սամվելը նստեց և զգաց նախարարի սուր հայացքը:

«Այսպիսով, մեր արխիվից փաստաթղթեր են անհետացել: Սա լուրջ խախտում է անվտանգության»:

«Այո, պարոն նախարար: Եվ այդ փաստաթղթերը վերաբերում են մեր միջազգային համագործակցությանը, այդ թվում՝ ռազմական ոլորտում»:

Գրիգորյանը զիխով արեց: «Ես արդեն ուսումնասիրել եմ հարցը: Մեր ծառայություններն ունեն կասկածներ, որ սա օտարերկրյա հետախուզության աշխատանք է»:

«Որևէ կոնկրետ ուղղությո՞ւն»:

«Մենք դեռ աշխատում ենք այդ ուղղությամբ: Բայց հաշվի առեք, որ այս փաստաթղթերը կարող են օգտագործվել Հայաստանի դիրքերը թուլացնելու համար»:

«Պարոն նախարար, ինչպե՞ս եք գնահատում մեր ներկա արտաքին քաղաքականությունը»:

Գրիգորյանը հենվեց աթոռին: «Ես զինվորական եմ, Սամվել: Ես նայում եմ անվտանգության տեսանկյունից: Մենք անվտանգության երաշխիքներ ունենք Ռուսաստանի կողմից, մեր սահմանները պաշտպանվում են ռուս սահմանապահների կողմից: Միևնույն ժամանակ, մենք պետք է զարգացնենք համագործակցությունը ՆԱՏՕ-ի հետ՝ մեր բանակի արդիականացման համար: Հավասարակշռությունը կարևոր է, բայց անվտանգությունը՝ առաջնային»:

«Դուք լա՞վ հարաբերություններ ունեք Արտաքին գործերի նախարարի հետ»:

Գրիգորյանը Ժպտաց: «Մենք գործընկերներ ենք, Սամվել: Մեր միջև կան տարածայնություններ, բայց մենք աշխատում ենք միասին»:

«Իսկ Դավիթ Վարդանյանի հե՞տ»:

«Վարդանյա՞ն», - նախարարի դեմքը մոայլվեց: «Նա քաղաքական գործիչ է, ով հաճախ է փոխում իր դիրքորոշումը: Ես վստահում եմ ուղղամիտ մարդկանց»:

«Վերջերս նկատե՞լ եք որևէ կասկածելի շփում օտարերկրյա ներկայացուցիչների հետ»:

«Դիվանագիտական ընդունելություններին միշտ էլ կան հետաքրքիր հանդիպումներ», - խուսափողական պատասխանեց Գրիգորյանը: «Բայց ես կխորհուրդ տայի ձեզ ուշադրություն դարձնել Վարդանյանի վերջին այցերին Մոսկվա և Բրյուսել»:

«Ինչո՞ւ»:

«Պաշտոնական այցերը միշտ ունեն իրենց օրակարգը, Սամվել: Բայց երբեմս կան նաև անձնական օրակարգեր»:

Սամվելը զգաց, որ Գրիգորյանը չի ասում ամեն ինչ, բայց տալիս է հստակ ուղղություն հետաքննության համար:

«Կարծում եք՝ Վարդանյանը կապ ունի՝ փաստաթղթերի անհետացման հետ»:

«Ես չեմ կարող մեղադրանքներ առաջադրել առանց փաստերի: Բայց ես խորհուրդ կտայի ուսումնասիրել նրա վերջին ճամփորդությունները և այն, թե ում հետ է նա հանդիպել»:

Սամվելն արդեն ուներ իր կասկածները, և Գրիգորյանի խոսքերը միայն հաստատեցին դրանք: Բայց դեռ շատ հարցեր կային առանց պատասխանների:

«Շնորհակալություն, պարոն նախարար: Եվս մեկ հարց. ի՞նչ կարող եք ասել Արտաքին գործերի նախարարի օգնական Մարիամ Սարգսյանի մասին»:

Գրիգորյանը մի պահ դադարեց: «Երիտասարդ, հմուտ դիվանագետ: Արագ է բարձրացել կարիերայի աստիճաններով: Լավ կապեր ունի, ներառյալ ԱՄՆ-ում, որտեղ սովորել է Չորջթաունի համալսարանում: Ինչո՞ւ եք հարցնում»:

«Պարզապես փորձում եմ հասկանալ, թե ով է ունեցել մուտք այդ փաստաթղթերին: Նա Վարչապետի ազգականն է»:

«Ոչ, միայն նույն ազգանունն է: